

ЕТНОКУЛТУРНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА НАСЕЛЕНИЕТО**КЪМ 7 СЕПТЕМВРИ 2021 ГОДИНА****Окончателни данни**

Етнокултурните характеристики на населението са обект на наблюдение от началото на 135-годишната история на преброяванията в страната. При първите преброявания, проведени в края на XIX век (1887 и 1892 г.), са наблюдавани признаците „вероизповедание“ и „матерен език“. През 1900 г. е включен признакът „народност“. При преброяването, проведено в края на 1946 г., вероизповеданието отпада, а другите два признака фигурират до 1975 г., като вместо матерен език се използва наименованието „майчин език“. Единствено през 1985 г. тези признаци са изключени от програмата на преброяването. При преброяванията, проведени през 1992 и 2001 г., се наблюдават признаците „етническа група“, „майчин език“ и „вероизповедание“, а при преброяванията през 2011 и 2021 г. е добавена и „религиозност“.

При последните три преброявания въпросите, свързани с етнокултурните характеристики, са доброволни. Използваните дефиниции и методология, както и формирането на въпросите и отговорите в преброителната карта са изцяло съобразени с основните принципи и препоръки на ООН, свързани с изучаването на населението по етнически и религиозни признаци:

- ✓ Доброволност на отговорите;
- ✓ Самоопределение;
- ✓ Възможност за свободно записан отговор.

Самоопределение по етнос

Етническата група представлява общност от лица, близки по произход, бит, култура и език.

Тенденциите в демографските процеси, обуславящи измененията в броя и структурите на населението, се отразяват върху всички етнически групи в страната. В резултат на това намалява абсолютният брой на населението и на трите основни етнически групи, както и не настъпват съществени изменения в етническата структура между последните две преброявания.

Към 7 септември 2021 г. **българската етническа група** обхваща 5 118 494, или 84.6% от лицата, отговорили на въпроса за етническа принадлежност. В сравнение с 2011 г. дялът на тази група намалява с 0.2 процентни пункта.

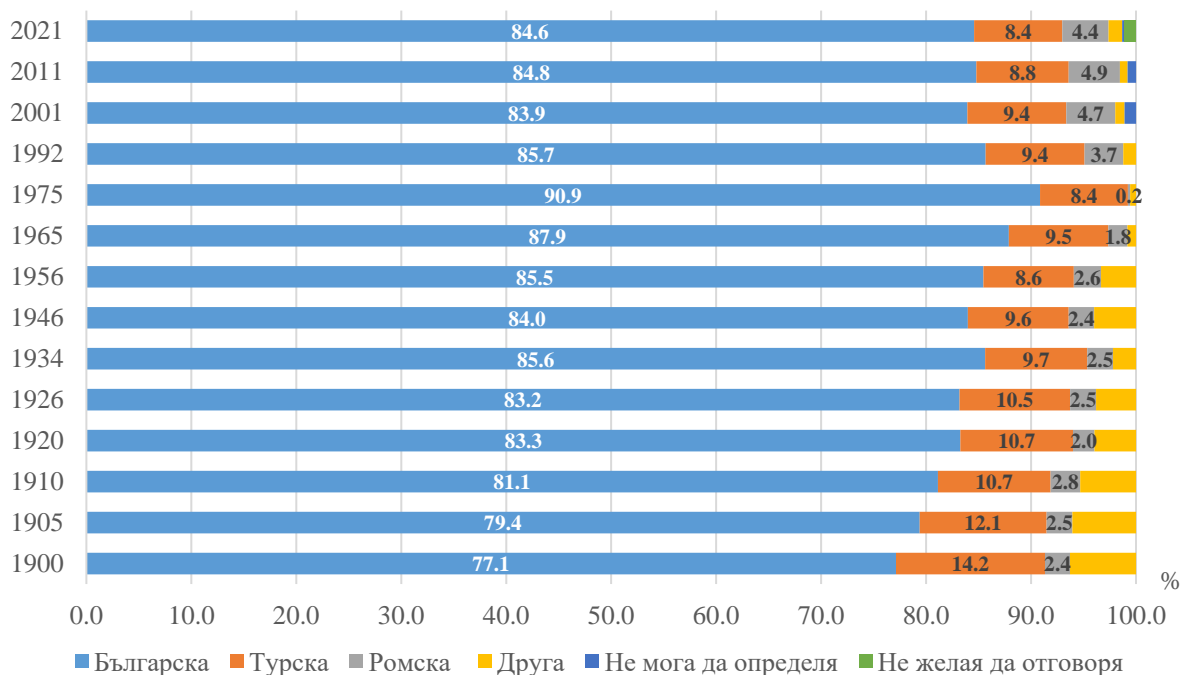
Към **турската етническа група** са се самоопределили 508 378, или 8.4% от отговорилите лица. Относителният им дял намалява с 0.4 процентни пункта в сравнение с 2011 година.

Към третия по численост **ромски етнос** са се самоопределили 266 720, или 4.4% от отговорилите лица. Относителният дял на населението от тази етническа група намалява с 0.5 процентни пункта в сравнение с 2011 година.

Към **други етнически групи** са се самоопределили 79 006 души, или 1.3%.

Лицата, които са посочили, че **не могат да се самоопределят**, са 15 746 (0.3%). Отговор „**Не желая да отговоря**“ са отбелязали 63 767, или 1.0% от отговорилите лица.

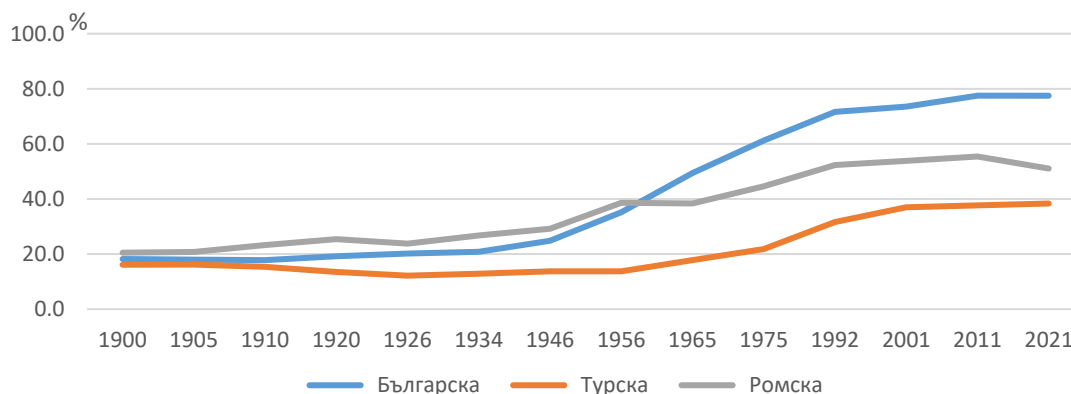
Фиг. 1. Структура на населението по етническа принадлежност и години на преброяванията¹

Териториално разпределение по етническо самоопределение

В началото на миналия век в градовете са живели 18.2% от българите, 16.1% от турците и 20.5% от ромите. С течение на времето населението с българско етническо самоопределение се е урбанизирано значително повече в сравнение с другите две основни етнически групи. Към 7 септември 2021 г. в градовете живеят 77.5% от българския, 38.4% от турския и 51.0% от ромския етнос. Процесът на урбанизация в най-малка степен засяга турската етническа група, преобладаващата част от която през целия период 1900 - 2021 г. продължава да живее в села.

Фиг. 2. Относителен дял на населението от трите основни етнически групи, живеещо в градовете по години на преброяванията

¹ До 1992 г. вкл. в групата „Друга“ са включени и недеklarиралите етническата си група.

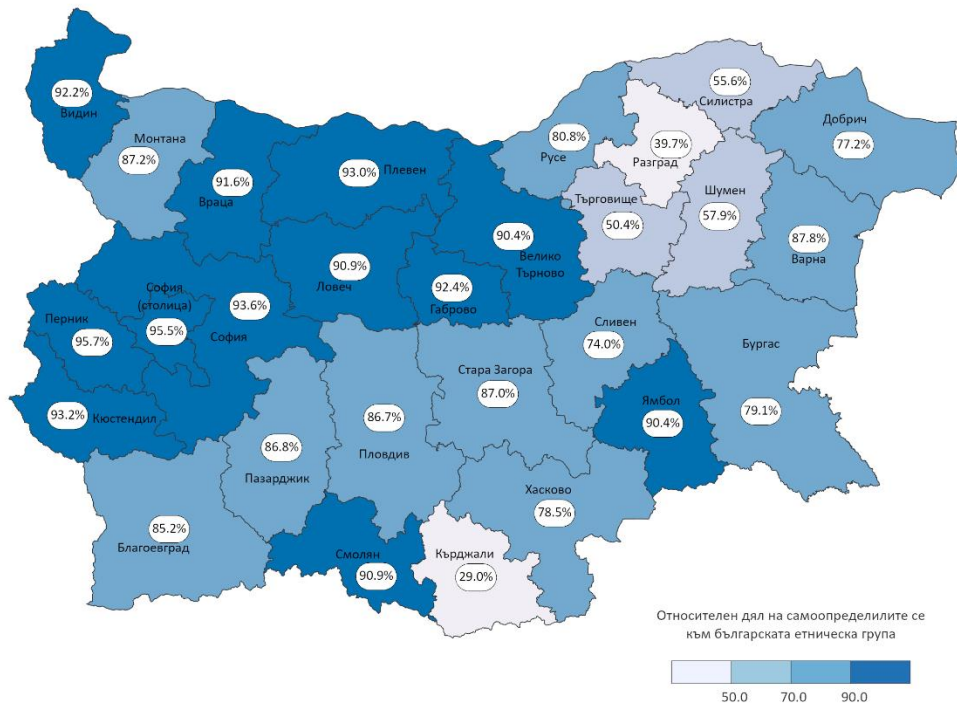
През 2001 г. в групата „Не мога да определя“ са включени и недеklarиралите етническата си група.

Поради доброволния характер на въпроса за етническото самоопределение през 2011 и 2021 г. структурата е изчислена към общия брой на отговорилите на този въпрос лица, а не към цялото население.

В представянето на структурата на населението по етнос и изчисляването на относителните дялове на съответните категории не са включени лицата, добавени от административни източници, за които липсва информация в използваните при преброяването регистри.

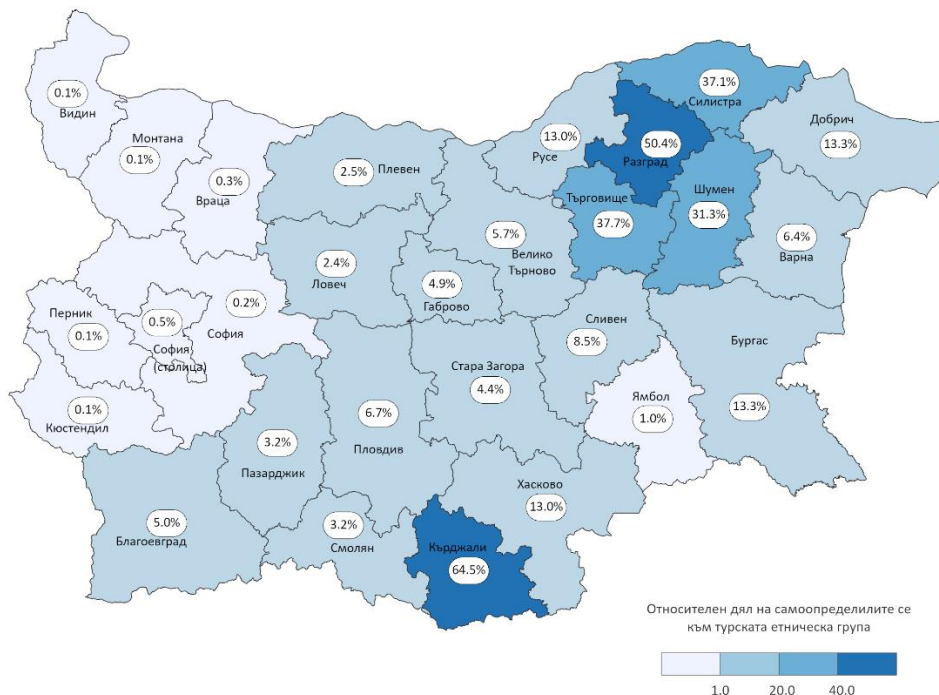
Българската етническа общност преобладава във всички области с изключение на областите Кърджали и Разград, където тя формира съответно 29.0 и 39.7% от населението на областта.

Фиг. 3. Относителен дял на самоопределилите се към българската етническа група по области към 7 септември 2021 година

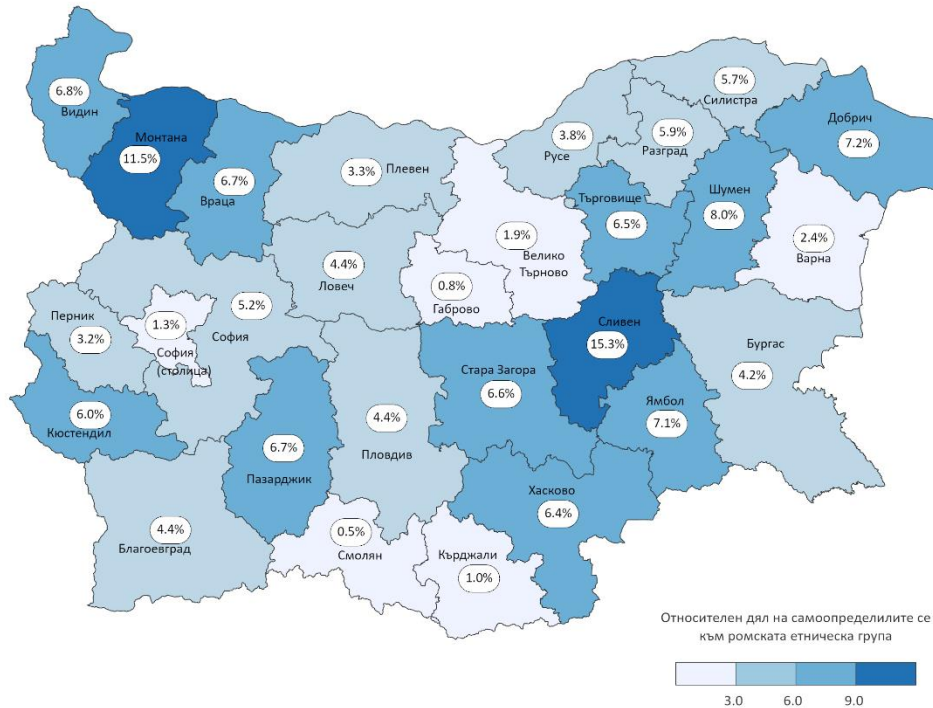
Лицата, самоопределили се към турската етническа общност, са концентрирани териториално главно в областите Кърджали (64.5%), Разград (50.4%), Търговище (37.7%), Силистра (37.1%) и Шумен (31.3%). Общо в петте области живее почти половината от населението, самоопределило се към турската етническа група - 48.4%.

Фиг. 4. Относителен дял на самоопределилите се към турската етническа група по области към 7 септември 2021 година

Лицата от ромската етническа група са разпределени териториално във всички области на страната. Най-голям е дялът на ромския етнос в областите Сливен - 15.3%, и Монтана - 11.5%, следвани от Шумен - 8.0%, Добрич - 7.2%, и Ямбол - 7.1%.

Фиг. 5. Относителен дял на самоопределилите се към ромската етническа група по области към 7 септември 2021 година

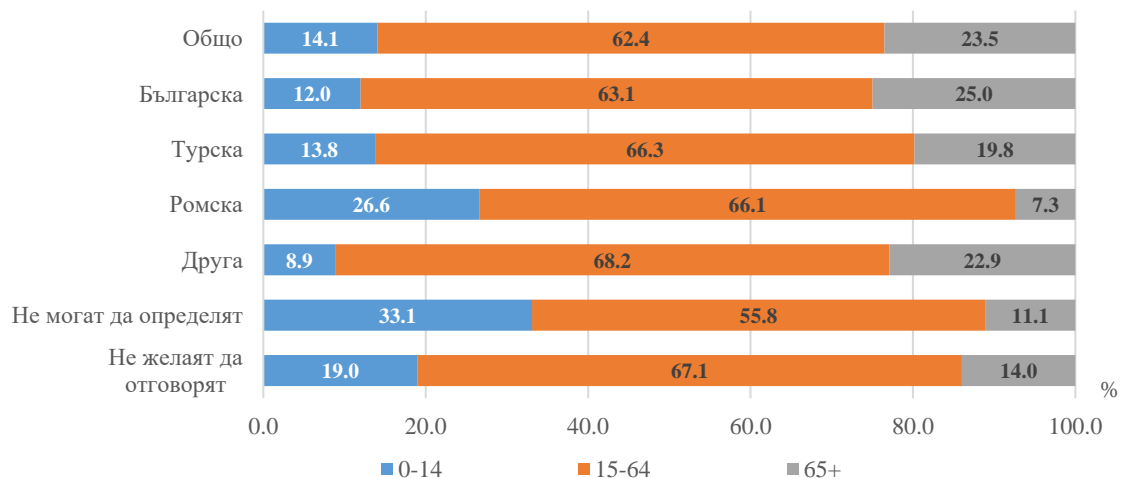

Възраст и етнос

Характерният за последните десетилетия процес на застаряване на населението засяга в най-голяма степен лицата от българската етническа общност. При тази група дялът на населението на 65 и повече навършени години е най-висок - 25.0%, при 19.8% и 7.3% съответно за турската и ромската етническа група.

Сред трите основни етнически общности най-висок е дялът на младото население (0 - 14 навършени години) при ромите - 26.6% от самоопределилите се към този етнос. Почти два пъти по-малък е дялът на младите при турската етническа група (13.8%) и най-нисък е този дял при българската общност - 12.0%.

Фиг. 6. Възрастова структура на населението по етнически групи към 7 септември 2011 година

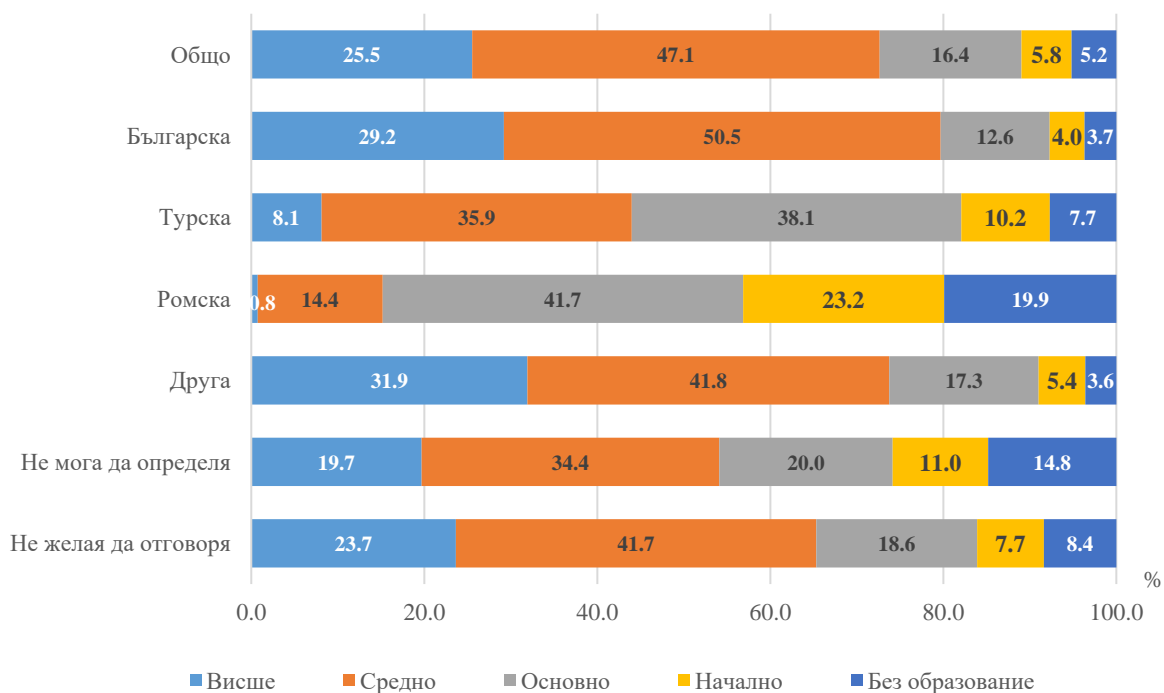
Една трета (33.1%) от лицата, които не могат да определят своята етническа принадлежност, и една пета от тези, които не желаят да отговорят, са на възраст до 14 навършени години.

Образование и етнос

Наблюдават се съществени различия в образователната структура на населението по етническа принадлежност. Докато при самоопределилите се като българи на седем и повече навършени години 79.7% са с високо образование (29.2% с висше и 50.5% със средно), то при населението от турската етническа група с високо образование са 44.0% (8.1% с висше и 35.9% със средно), а при ромския етнос относителният дял на този показател е 15.2%, съответно 0.8% с висше и 14.4% със завършено средно образование.

В сравнение с 2011 г. и при трите основни етнически групи се наблюдава положителна тенденция на увеличаване на абсолютния брой и относителния дял на лицата със завършено висше и средно образование. За десет години делът на населението със завършено висше образование нараства от 0.3 на 0.8% сред ромската етническа група, от 4.1 на 8.1% сред турската и от 22.8% през 2011 г. на 29.2% през 2021 г. сред самоопределилите се към българската етническа група.

Фиг. 7. Разпределение на населението по етническа принадлежност и степен на завършено образование към 7 септември 2021 година

От лицата на 15 и повече навършени години никога не са посещавали училище 0.3% от самоопределилите се към българската етническа група, 1.9% от турската и 6.4% от ромската етническа група.

Деца в задължителна училищна възраст (7 - 15 навършени години), останали извън образователния процес, са 8.0% при ромската общност, 4.4% при турската и 1.3% от самоопределилите се към българската етническа група в тази възрастова група.

Грамотността се определя като умението да се чете и пише с разбиране на прочетеното и написаното. Към 7 септември 2021 г. 11.8% от самоопределилите се към ромската етническа група на възраст 9 и повече навършени години са неграмотни. Този дял е 3.4% и 0.5% съответно за самоопределилите се към турската и българската етническа група.

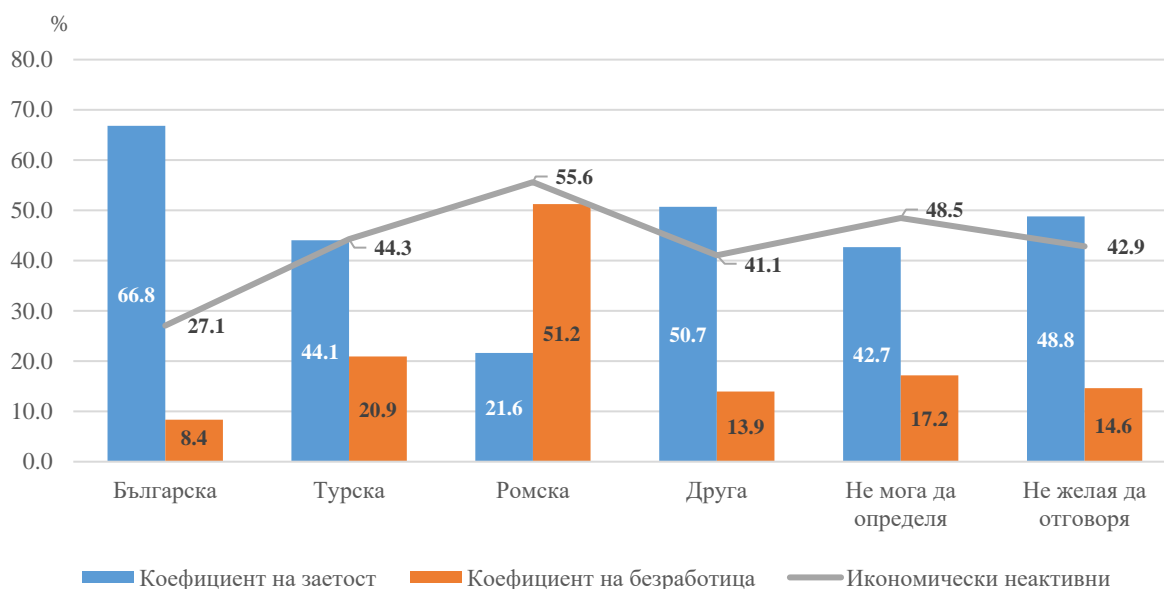
Икономическа активност и етнос

Данните за икономическите характеристики на населението се отнасят до положението на лицата на пазара на труда през седмицата, предхождаща критичния момент на преброяването - 31 август - 6 септември 2021 година.

Налице са значителни различия по отношение на участието на пазара на труда на лицата от различните етнически групи. Най-висока е заетостта във възрастовата група от 15 до 64 навършени години при българската етническа група с коефициент на заетост 66.8%, а най-нисък е този показател при ромската етническа група - 21.6%.

Безработицата е най-висока сред самоопределилите се от ромската етническа група. Повече от половината (51.2%) от икономически активните лица от този етнос са били безработни през наблюдавания период. Всеки пети икономически активен на възраст 15 - 64 навършени години от турската етническа група също е бил безработен през наблюдавания период. Най-нисък е този показател при самоопределилите се от българската етническа група - 8.4% от икономически активните лица.

Фиг. 8. Коефициенти на заетост и безработица и икономически неактивни лица по етническа принадлежност за лицата на възраст 15 - 64 навършени години

Незаетите и неучастващи в образование на възраст 15 - 29 навършени години през наблюдавания период варират от 17.5% за българската етническа група, 38.0% за турската до 62.6% за ромската.

Майчин език

Майчиният език е вторият традиционно изучаван при преброяванията етнокултурен признак.

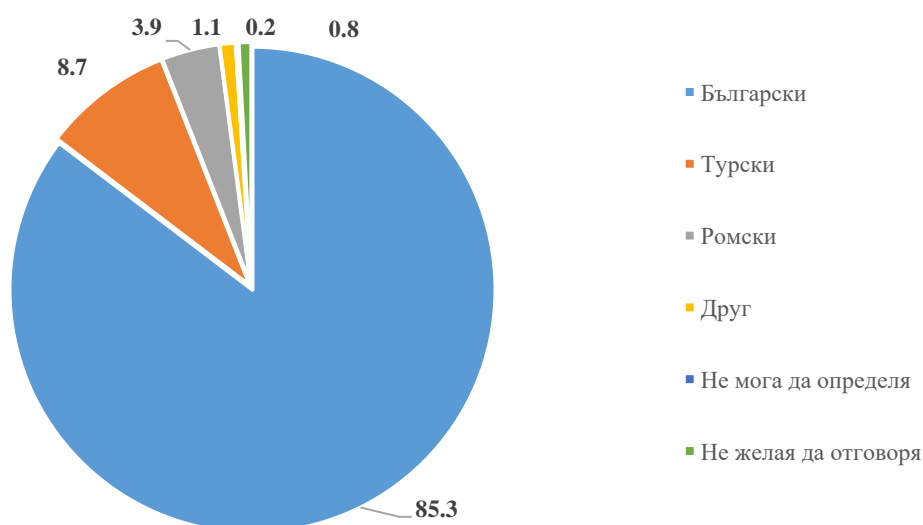
Майчиният език е първият език, усвоен у дома в най-ранно детство.

Българският е майчин език за 5 037 607 души, или 85.3% от населението, турският - за 514 386 души, или за 8.7%, и ромският - за 227 974 души, или за 3.9% от отговорилите на въпроса.

Друг майчин език са посочили 62 906 души, или 1.1%.

Лицата, които са посочили, че **не могат да определят** майчиния си език са 10 633 (0.2%). Отговор „**Не желая да отговоря**“ са отбелязали 49 602, или 0.8% от отговорилите лица.

Фиг. 9. Структура на населението по майчин език към 7 септември 2021 година²

Връзката между етническото самоопределение и самоопределянето по майчин език е силно изразена.

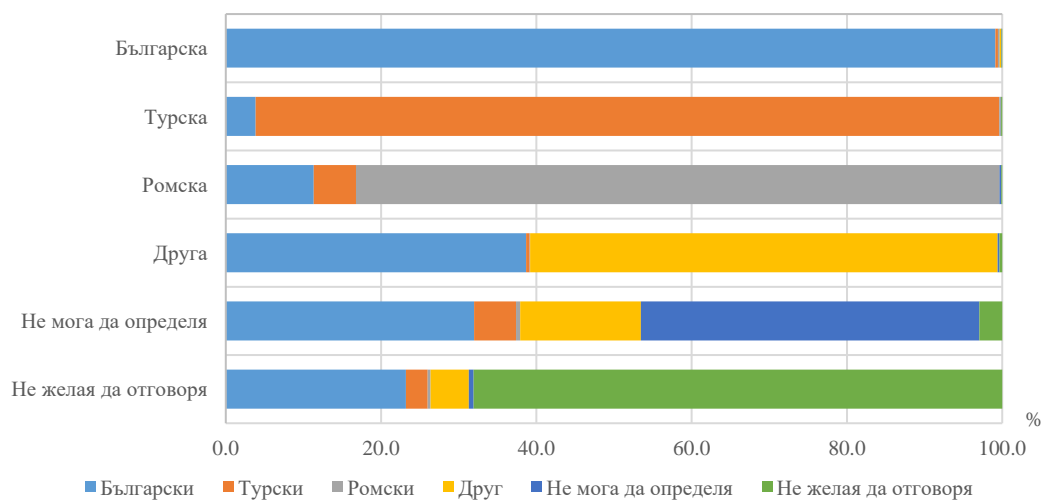
Най-еднородна по майчин език е българската етническа група - сред отговорилите и на двата въпроса за етнос и майчин език 99.1% от лицата от българската етническа група посочват българския за майчин език, 15 687 (0.3%) - турския, 11 216 (0.2%) - ромския, и 10 224 (0.2%) - друг.

Сред самоопределилите се към турската етническа група за 481 521 души (95.8%) майчин език е турският, а за 19 354, или 3.8%, майчин е българският език.

Ромската етническа група е малко по-разнородна в своето самоопределение по майчин език:

- 215 792 души, или 82.8%, са посочили ромския за майчин език;
- 29 489, или 11.3% - български;
- 14 185, или 5.4% - турски.

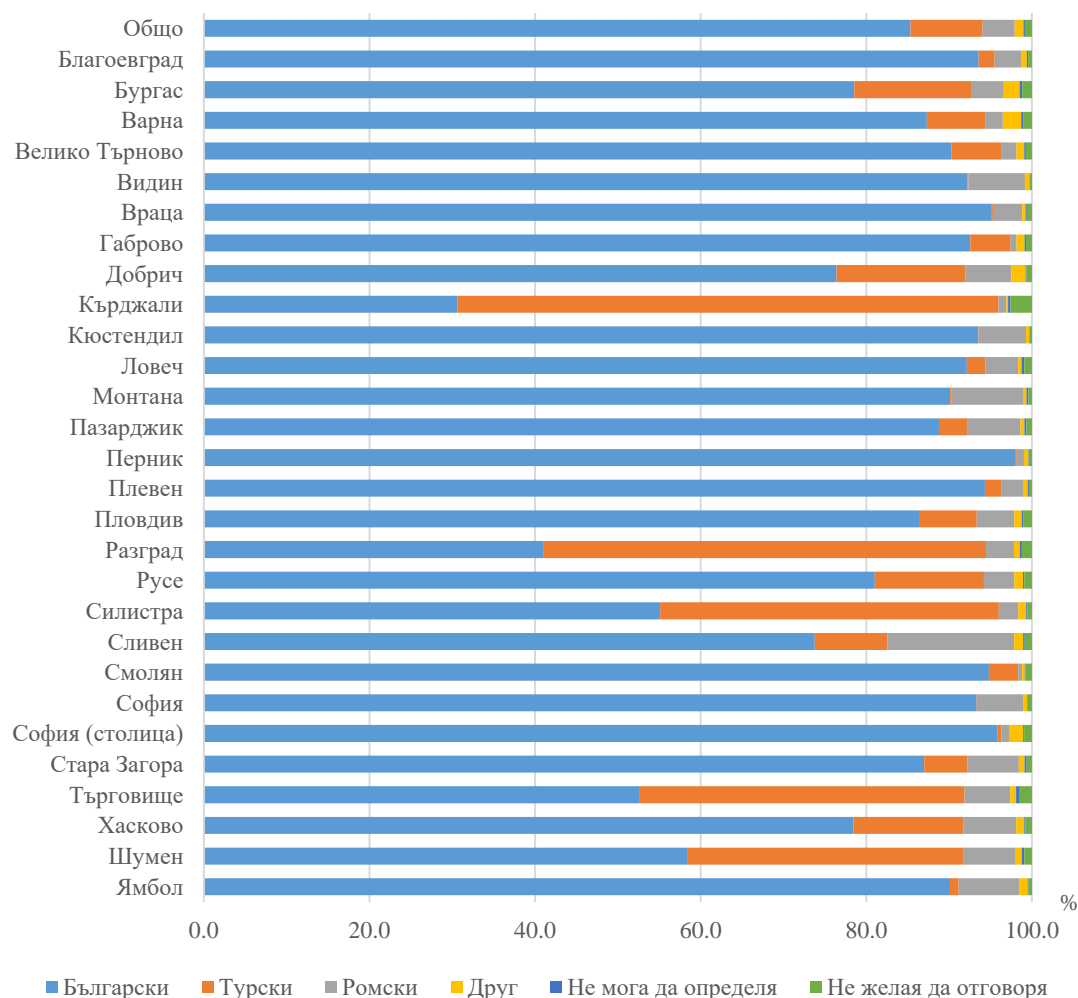
Фиг. 10. Структура на населението по етническа принадлежност и майчин език към 7 септември 2021 година

² В представянето на структурата на населението по майчин език и изчисляването на относителните дялове на съответните категории не са включени лицата, добавени от административни източници, за които липсва информация в използваните при преброяването регистри.

Териториалното разпределение на населението според посочения майчин език до голяма степен е идентично с разпределението по етническа принадлежност.

Фиг. 11. Разпределение на населението по майчин език и области

Вероизповедание

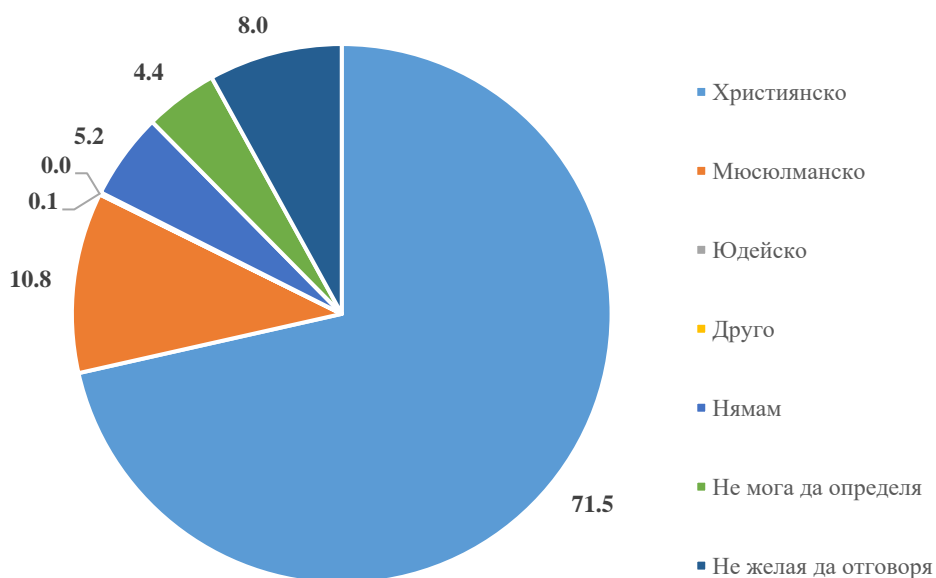
Вероизповеданието е принадлежността на лицето към дадена група, обособена исторически и характеризираща се с извършването на определени религиозни обреди (източноправославни, католически, протестантски, мюсюлмански и други).

Лицата, самоопределили се към християнско вероизповедание, са 4 219 270, или 71.5% от отговорилите на въпроса. Сред тях преобладават източноправославните християни - 4 091 780, или 97.0% от посочилите християнско вероизповедание, следват лицата с протестантско вероизповедание - 69 852 (1.7%), католическо - 38 709 (0.9%), и 5 002 (0.1%) са посочили арменско апостолическо вероизповедание. Отговорът „друго християнско“ са избрали 13 927, или 0.3% от отговорилите на въпроса.

Мюсюлманско вероизповедание са посочили 638 708 лица, или 10.8%, юдейско - 1 736, а други вероизповедания изповядват 6 451 лица.

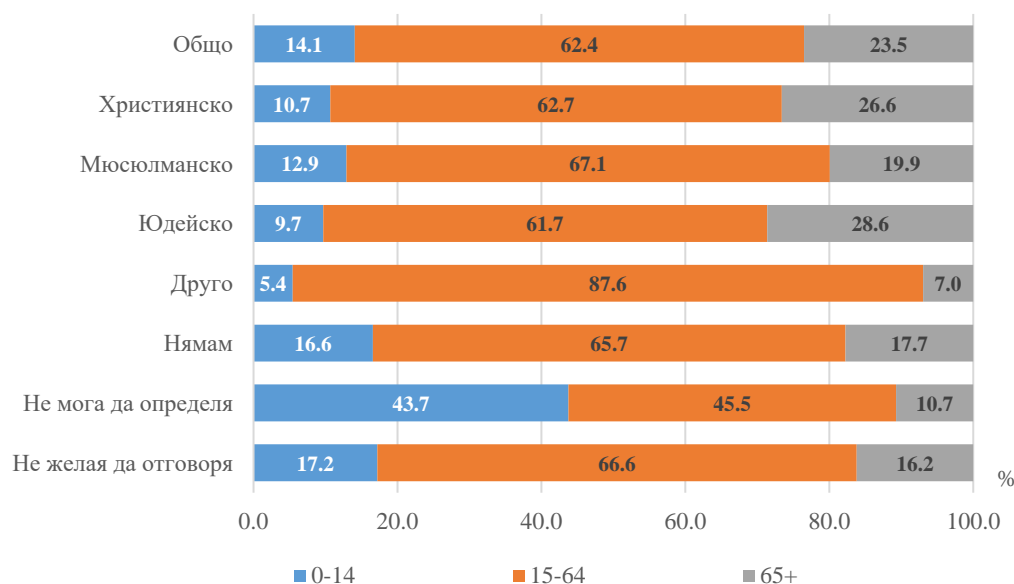
Към 7 септември 2021 г. 305 102 (5.2%) лица са отговорили, че нямат вероизповедание, 259 235 (4.4%) са изпитали затруднения да определят своето вероизповедание, а 472 606 (8.0%) са отбелязали отговор „не желая да отговоря“.

Фиг. 12. Структура на населението по вероизповедание към 7 септември 2021 година³

Възрастовото разпределение на лицата, самоопределили се към различните вероизповедания показва, че най-висок е относителният дял на възрастните (65+ години) при лицата, изповядващи юдейско вероизповедание - 28.6%, а най-нисък - при тези посочили „друго“ (7.0%). Сходно с разпределението по етническа принадлежност, където най-висок е дялът на лицата на възраст до 14 навършени години в категорията „не мога да определя“ - 43.7% от посочилите този отговор.

Фиг. 13. Възрастова структура на населението по вероизповедание към 7 септември 2021 година

³ В представянето на структурата на населението по вероизповедание и изчисляването на относителните дялове на съответните категории не са включени лицата, добавени от административни източници, за които липсва информация в използваните при преброяването регистри.

Вероизповедание и етнос

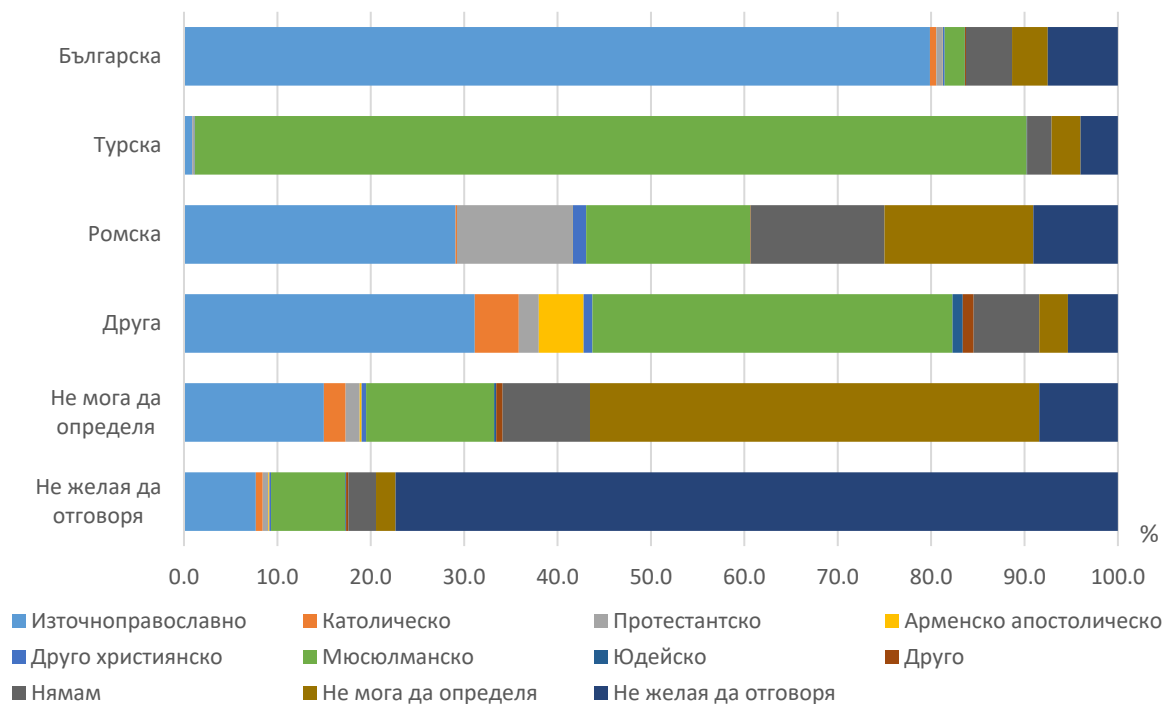
При лицата, самоопределили се към българската етническа група, 3 980 131 души, или 79.9%, са с източноправославно вероизповедание, 33 749 (0.7%) - с католическо, 34 152 (0.7%) - с протестантско, и 107 777 (2.2%) - с мюсюлманско вероизповедание. Отговор „нямам“ са посочили 245 845 (4.9%) лица, а „не мога да определя“ - 190 807, или 3.8% от самоопределилите се към българската етническа група.

За 447 893 души (89.1%) от самоопределилите се към турската етническа група отбелязаното вероизповедание е мюсюлманско, 4 435 (0.9%) са избрали източноправославно вероизповедание, 13 195 (2.6%) от тази етническа група са посочили, че нямат вероизповедание, 15 622 (3.1%) не са успели да се самоопределят.

Сред самоопределилите се към ромската етническа група преобладават тези с източноправославно вероизповедание - 75 745, или 29.1%. Мюсюлманско вероизповедание е посочено от 45 817 (17.6%) от ромите, протестантско - от 32 325 (12.4%), „нямам“ вероизповедание са отбелязали 37 232 (14.3%) и „не мога да определя“ - 41 517 (15.9%) от самоопределилите се към ромската етническа група.

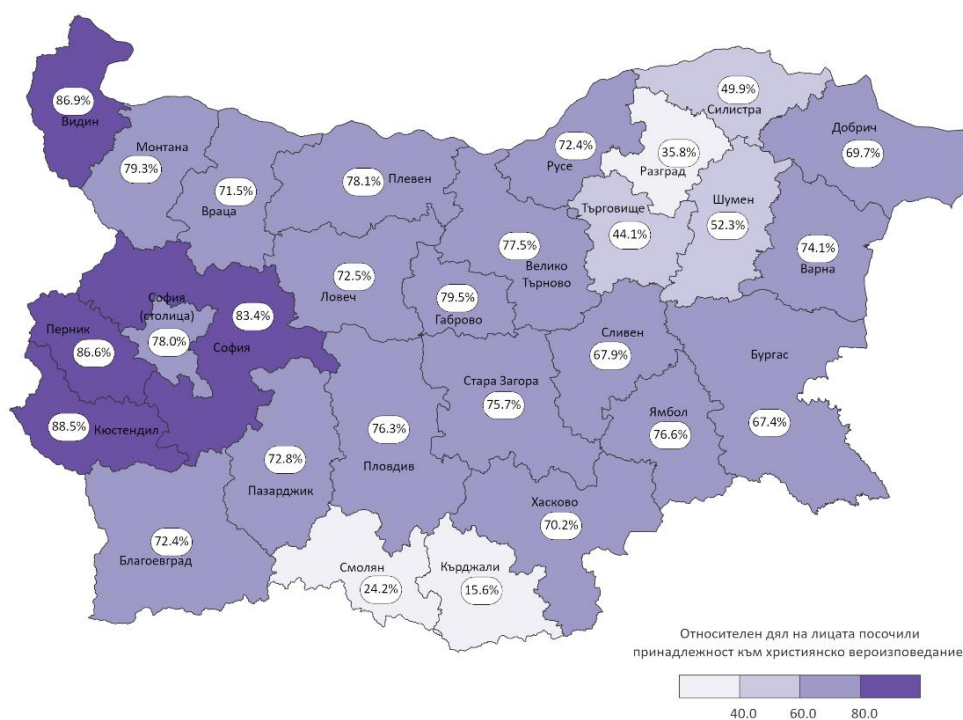
Най-висок е делът на лицата, които са декларирали, че не желаят да посочат вероизповеданието си сред ромската етническа група - 9.1%, а най-нисък - сред лицата, самоопределили се към турската етническа група (4.0%).

Фиг. 14. Структура на населението по етническа принадлежност и вероизповедание към 7 септември 2021 година

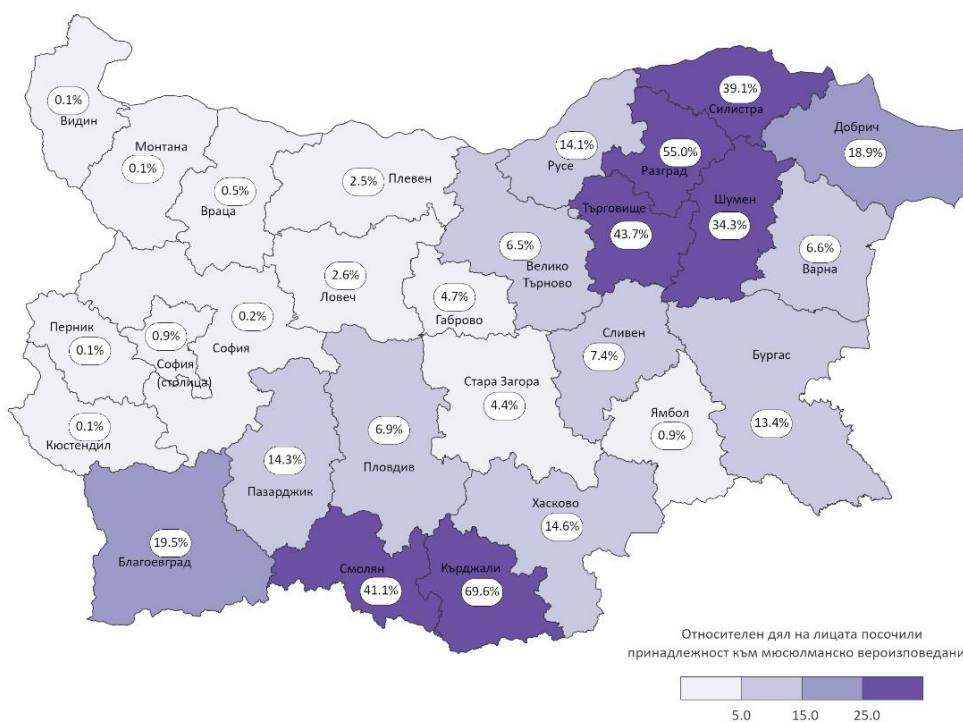
В териториален аспект най-висок е делът на самоопределилите се към християнско вероизповедание в областите Кюстендил (88.5%), Видин (86.9%), Перник (86.6%) и София (83.4%), а най-нисък - в областите Кърджали (15.6%), Смолян (24.2%) и Разград (35.8%).

Фиг. 15. Относителен дял на лицата, самоопределили се към християнско вероизповедание, по области към 7 септември 2021 година

Лицата, самоопределили се към мюсюлманско вероизповедание, са концентрирани предимно в областите Кърджали (69.6%), Разград (55.0%), Търговище (43.7%), Смолян (41.1%), Силистра (39.1%) и Шумен (34.3%). Най-нисък е този дял в областите Видин, Монтана, Перник и Кюстендил - по 0.1% от отговорилите на въпроса.

Фиг. 16. Относителен дял на лицата, самоопределили се към мюсюлманско вероизповедание, по области към 7 септември 2021 година

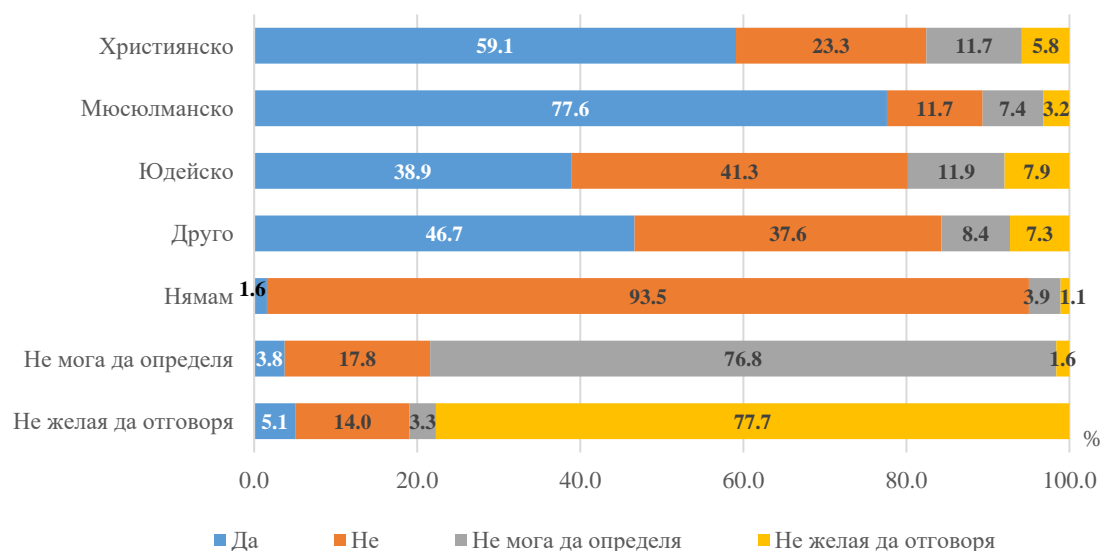
Религиозност

Религиозността е мироглед и поведение, нагласи и обичаи, основани на вярата в божествено или висше същество, свръхестествени сили, както и съвкупност от морални норми, практики, ценности, институции и ритуали, съпровождащи този мироглед.

Към 7 септември 2021 г. 3 031 289, или 51.4% от отговорилите на въпроса „Религиозен ли сте?“, са отбелязали „да“, 24.7% са отбелязали „не“, 13.0% „не мога да определя“, а 10.9% са избрали отговор „не желая да отговоря на въпроса“. От отговорилите с „да“ 56.0% са жени, а 44.0% са мъже.

Комбинирането на въпросите за вероизповедание и религиозност показва, че 77.6% от самоопределилите се към мюсюлманско вероизповедание са посочили, че са религиозни, докато при самоопределилите се към християнско вероизповедание този дял е 59.1%.

Фиг. 17. Разпределение на населението по вероизповедание и религиозност към 7 септември 2021 година

**1. Население по етническа принадлежност и по области към
7 септември 2021 година**

Области	Общо	Етническа група				Не мога да определя	Не желая да отговоря	Непоказана
		българска	турска	ромска	друга			
Общо	6519789	5118494	508378	266720	79006	15746	63767	467678
Благоевград	292227	236951	14028	12318	11197	1210	2558	13965
Бургас	380286	280388	47286	14893	5992	1369	4436	25922
Варна	432198	352886	25678	9634	7664	1192	4995	30149
Велико Търново	207371	178491	11348	3655	1652	598	1716	9911
Видин	75408	68143	65	5055	345	59	247	1494
Враца	152813	137587	424	10132	444	260	1379	2587
Габрово	98387	89394	4723	792	735	224	844	1675
Добрич	150146	109041	18835	10118	2035	265	1039	8813
Кърджали	141177	37383	83280	1354	2130	640	4269	12121
Кюстендил	111736	101735	56	6555	329	107	402	2552
Ловеч	116394	103484	2789	4999	407	574	1628	2513
Монтана	119950	99539	136	13130	381	275	709	5780
Пазарджик	229814	184677	6782	14320	4686	594	1595	17160
Перник	114162	107459	128	3544	388	106	612	1925
Плевен	226120	200197	5367	6999	937	611	1218	10791
Пловдив	634497	513249	39585	26296	5004	1220	6914	42229
Разград	103223	38873	49318	5806	1957	367	1539	5363
Русе	193483	148845	23958	7041	2060	358	1957	9264
Силистра	97770	51579	34392	5244	694	162	631	5068
Сливен	172690	115607	13217	23918	1861	305	1386	16396
Смолян	96284	86818	3049	483	3589	236	1373	736
София	231989	204662	342	11380	742	221	1238	13404
София (столица)	1274290	1058553	5881	13960	13766	2592	13494	166044
Стара Загора	296507	239770	12170	18158	2465	816	2113	21015
Търговище	98144	46455	34729	5980	2828	466	1625	6061
Хасково	211565	154088	25555	12572	1764	362	1892	15332
Шумен	151465	81907	44263	11268	2118	424	1448	10037
Ямбол	109693	90733	994	7116	836	133	510	9371

2. Население по майчин език и по области към 7 септември 2021 година

Област	Общо	Майчин език				Не мога да определя	Не желая да отговоря	Непоказан
		Български	Турски	Ромски	Друг			
Общо	6519789	5037607	514386	227974	62906	10633	49602	616681
Благоевград	292227	254268	5252	8620	1930	414	1224	20519
Бургас	380286	271756	48765	13702	6565	1103	4044	34351
Варна	432198	342065	27898	8048	8740	904	4141	40402
Велико Търново	207371	174457	11522	3601	1808	405	1386	14192
Видин	75408	68040	80	5030	428	26	165	1639
Враца	152813	142732	205	5311	610	229	920	2806
Габрово	98387	89460	4712	691	935	157	686	1746
Добрич	150146	105702	21514	7694	2368	179	885	11804
Кърджали	141177	39062	83293	1198	274	335	3322	13693
Кюстендил	111736	101911	58	6225	412	68	286	2776
Ловеч	116394	104818	2536	4520	458	390	1036	2636
Монтана	119950	100593	126	9686	493	240	473	8339
Пазарджик	229814	182818	7148	13090	1012	503	1341	23902
Перник	114162	109992	120	979	584	68	419	2000
Плевен	226120	199213	4284	5426	1171	354	745	14927
Пловдив	634497	498281	39581	26113	5180	965	6088	58289
Разград	103223	39653	51560	3277	669	244	1163	6657
Русе	193483	146537	23836	6630	1900	274	1650	12656
Силистра	97770	50368	37366	2166	866	95	526	6383
Сливен	172690	112350	13393	23291	1633	292	1315	20416
Смолян	96284	90526	3373	443	321	85	731	805
София	231989	199087	336	11762	952	166	1026	18660
София (столица)	1274290	1013423	5195	10842	17131	1278	9825	216596
Стара Загора	296507	233510	14063	16594	1892	695	1665	28088
Търговище	98144	47607	35457	4996	622	314	1413	7735
Хасково	211565	150186	25424	12198	1831	313	1450	20163
Шумен	151465	81356	46271	8709	1119	454	1267	12289
Ямбол	109693	87836	1018	7132	1002	83	410	12212

3. Население по вероизповедание и по области към 7 септември 2021 година

Области	Общо	Вероизповедание					Не мога да определя	Не желая да отговоря	Непоказано
		християнско	мюсюлманско	юдейско	друго	нямат			
Общо	6519789	4219270	638708	1736	6451	305102	259235	472606	616681
Благоевград	292227	196841	52958	46	127	3925	6648	11163	20519
Бургас	380286	233008	46320	85	265	23746	13626	28885	34351
Варна	432198	290407	25738	90	549	22905	16520	35587	40402
Велико Търново	207371	149662	12525	35	155	9481	7980	13341	14192
Видин	75408	64086	51	8	18	3406	2011	4189	1639
Враца	152813	107264	715	7	30	14673	13072	14246	2806
Габрово	98387	76802	4543	7	46	4683	3987	6573	1746
Добрич	150146	96386	26207	21	103	4420	3835	7370	11804
Кърджали	141177	19872	88705	21	24	1902	3518	13442	13693
Кюстендил	111736	96474	107	20	44	3662	3501	5152	2776
Ловеч	116394	82468	3009	6	50	10673	7574	9978	2636
Монтана	119950	88497	83	4	35	10147	6876	5969	8339
Пазарджик	229814	149934	29357	33	83	5316	8036	13153	23902
Перник	114162	97117	165	10	70	4349	3919	6532	2000
Плевен	226120	165004	5281	33	71	17763	11124	11917	14927
Пловдив	634497	439779	39851	156	522	21980	27060	46860	58289
Разград	103223	34548	53121	11	24	1513	2120	5229	6657
Русе	193483	130955	25514	40	131	6599	5995	11593	12656
Силистра	97770	45638	35767	4	13	2550	2703	4712	6383
Сливен	172690	103380	11341	21	79	15271	10481	11701	20416
Смолян	96284	23079	39217	25	43	6519	8044	18552	805
София	231989	177956	360	15	102	7713	8904	18279	18660
София (столица)	1274290	825290	9828	901	3487	63607	44211	110370	216596
Стара Загора	296507	203134	11899	57	171	16013	14612	22533	28088
Търговище	98144	39836	39481	9	31	2081	3148	5823	7735
Хасково	211565	134343	27914	39	78	6900	7764	14364	20163
Шумен	151465	72792	47752	17	65	3846	7298	7406	12289
Ямбол	109693	74718	899	15	35	9459	4668	7687	12212